

Zeitschrift:	Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber:	Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band:	- (1752)
Heft:	25
Artikel:	I. Georgii Schelhornii [...] analecta miserandam afflictionem, quam Augustanae & Helveticae confessionis ecclesiae in Hungaria anno 1674 & 1675 perppersae sunt, concernentia
Autor:	Schelhornius, J. Georgius
DOI:	https://doi.org/10.5169/seals-394712

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 24.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

JO. GEORGII SCHELHORNII

Ecclesiast. & Bibliothecarii Memming.

ANALECTA

miserandam afflictionem, quam Augustanæ & Helveticæ Confessionis Ecclesiæ in Hungaria Anno 1674. & 1675. perpeccæ sunt, concernentia.

Viro Summe Venerabili atque Amplissimo

JO. JACOBO ZIMMERMANNO

*Theologo Tigurino Celeberrimo, Collegii Carolini
Canonico Spectatissimo, ac Reg. Boruss. Scient.
Soc. Sodali Dignissimo*

Amico suo Veterano

S. P. D.

JO. GEORGIUS SCHELHORNIUS.

PRidem abs Te, VIR SUMME VENERABILIS! pro eo, quo me a sex fere jam annorum lustris benevole complectaris, amore humanissime invitatus, ut ad insigne Museum Helveticum, in rei sacræ & literariæ incrementum, Tua ac amicissimi nostri BREITINGERI opera, non sine eruditioris orbis plausu apertum, aliquam conferrem symbolam, nunc tandem jure per Te mihi concessio usurus, hoc qualemque spicile-

spicilegium oculis Tuis subjicere audeo : quod si Vobis haud plane displicerit, alia fortassis in posterum, Deo vitam otiumque suppeditante, sequentur. Publice vero simul hac occasione ex animo Tibi gratulor laudabile, quod cepisti, consilium de exasciatissimis opusculis Tuis hinc inde sparsis in unum colligendis, junctimque evulgandis, quo ipso haud infucatae pietati & eximiæ eruditioni Tuæ eriges monumentum omni ære perennius, ac de republica tam christiana, quam literaria optime mereberis. Plurimum Tuæ me liberalitati pro acceptissimo primi voluminis dono debere gratus profiteor, Deumque veneror, ut Te in seros annos sospitem omnique prosperitatis genere cumulatissimum clementer conservare velit! Ita vale in Domino, O ANIMI PARS MAGNA MEI! Tuique studiosissimum constanter, quod facis, ama. Scribebam Memmingæ A. R. S. MDCCLII. Non. Jan.

Omnem plane humanitatis sensum exuisse necesse est, quem non ad commiserationem commoveant gravissimæ illæ calamitates, quas Anno MDCLXXIV. & MDCLXXV. multi ecclesiarum & scholarum ministri, tam Augustinæ confessioni addicti, quam Reformati incredibili patientia in Hungaria pertulerunt, dignissimi proin, quorum nomina in piorum Jesu Christi confessorum ac martyrum censum relata immortalitate consecruntur. Præter Heideggerum in historia Papatus (a) Melchiorem Leydeckerum in continuatione historiæ

(a) Period. VII. §. CCC. sqq. p. m. 497. sqq.

riæ ecclesiasticæ Georgii Hornii (a), Andream Caroli in memorabilibus ecclesiasticis sæculi XVII. (b), & Jo. Wolfgangum Jægerum in historia ecclesiastica & politica ejusdem sæculi (c) eas ita luculenter, ut obstupescendum sit, a Christianis in Christianos tantopere sæviri potuisse, descripsit auctor *anonymus*, cujus narrationem D. Frid. Adolphus Lampe Historiæ ecclesiæ reformatæ in Hungaria & Transylvania Trajecti ad Rhenum A. MDCCXXVIII. in 4. editæ laudabili consilio p. 746. sqq. adjecit, qui & ipse ibidem p. 447. sqq. *enarrat* literarum, lugubrem pastorum evangelicorum Hungariæ, ad carceres & triremes religionis caussa damnatorum, persecutionis historiam illustrantium, exhibuit; Superpondii loco p. 407. sqq. additis quatuor aliis epistolis ad idem negotium pertinentibus. Sunt vero nobis & alia quædam scripta, ad hanc rem spectantia, nec ubivis obvia, quorum jam elenchum dabimus, integris fere titulis adjectis, ut de eorum argumen-
to lectori plenius constet. *Hungarische Prädican-*
ten-Unschuld wider die dreifigfach unwahre Be-
schuldigung, damit, allem Unsehen nach, ein Je-
suiter, unter dem Namen, Johann Lassanski,
des delegirten Königlichen Gerichts in Hungarn
Secretarii, in einem Gerichts-Auszug ganz unge-
gründet, falsch und verläumaderisch fürgiebt, daß
die im Königreich Hungarn Un- [Römisch.] Ca-
tholische

(a) Artic. V. p. m. 119. sqq.

(b) Lib. VIII. p. 122. sqq. & 127. sqq.

(c) Tom. II. f. 281. sqq. & f. 292. sqq. edit.

tholische Brädesanten nicht in Ansehung der Religion, sondern der Rebellion und Aufruhr wegen abgesetzet, und des Königreichs verwiesen; auch nicht allein insgesamt, sondern ein jeder insonderheit, derselben gerichtlich überwiesen, geurtheilet, und rechtmässig verurtheilt worden seyen; und hie mit sie in der Welt, und besonders in dem Hochloblichen Teutschland, verhaft und hilflos zu machen sich unterstehet: zur Rettung der Wahrheit und Bezeugung guten Gewissens gezeuget, von einem, der es mit St. Paulo Ephes. III: 19. da für hält, daß Christum lieb haben besser ist, denn alles wissen. A. MDCLXXV. in 4. *Narratio historica crudelissimæ & ab hominum memoria nunquam auditæ Captivitatis papisticæ, nec non ex eadem Liberationis miraculosoë, M. Georgii Lani, Hung. Rectoris olim Gymnasii Carponensis in Hungaria, qui postquam Anno XPI 1670. MDCLXXIV. Posonium ad jus catus fuisset, ibique fædissimis Reversalibus a Clero Romanensi obtrusis subscribere abnuisset, innocens mortis est condemnatus, dehinc cum compluribus Ecclesiarum utriusque, cum Augustanæ, tum Helveticae Confessionis Ministris, Mense Maio ad diversos carceres raptus, in hisque integrum fere annum crudeliter vexatus, post Anno vertente 1675. Mense Martio ex Hungaria ad triremes Hispanicas abductus, admiranda vero Dei pronæa in regno Neapolitano manibus persecutorum clam subductus, cæterisque ad Triremes Neapoli damnatis, solus duntaxat eductus, excessit, evasit, erupit, secundum circumstantias temporis & loci bona fide concinnata, multisque cordatorum virorum votis expetita, nunc luci publicæ exposita ab ipsomet auctore. Anno MDCLXXVI. in 4. Huic opposuit Georgius Haidelberger, Soc. Jes. presbyter, & ecclesiæ Tom. VII.*

cathedralis Augustanæ concionator, scriptum h. t.
 anno eodem Dillingæ, in 4. evulgatum: Georgius
Antilani wider Georgium Lani. Das ist: Römisch-
 Katholische Widerlegung eines Uncatholischen, der
 hohen Justiz aus Handen entioffenen, in einer
 jüngstbin Anno 1675. ausgesprengten Läster-Char-
 ten. Georgius Lani benamseten quasi Prädicanten,
 samt erwehnter Georgi Lani, an dem Rand, von
 Wort zu Wort beygedruckter Läster-Schrift. Ad-
 versus hunc librum, scommatibus & conviciis ple-
 num, prodiit Georgii Lani *Thraso papæo-Jesuiticus*,
 oder Kurze und nothwendige Vertheidigung eines
 Historischen Extracts von der Papistischen Gefäng-
 niss M. Georgii Lani aus Ungarn wider etliche un-
 seelige Auslagen und ganz unverdiente Beschuldig-
 gungen eines Jesuiten, Georgii Heidelbergeri &c.
 A. MDCLXXVII. in 4. nec non Sigismundi Frey-
 muth aus Meissen aufrichtiges Bedenken über ei-
 ne Lojolitische Läster-Schrift, welche wider Ge-
 org Lani Historischen Extract von der Papistischen
 Gefängniss Georg Heidelberger herausgegeben,
 anno eodem in 4. Gravissimæ hujus persecutio-
 nis historia etiam enarratur in libello germanico:
 Kurzer und wahrhaftiger Bericht von der letzten
 Verfolgung der Evangelischen Prediger in Ungarn,
 darinnen vorgestellet wird ihre Unschuld, und die
 erschreckliche Bosheit der parthenischen Richter,
 aus Hass des Gottesdienstes an ihnen erwiesen:
 in zierlichen Kupfer-Stücken abgebildet. Aus
 dem Holländischen ins Deutsche übersetzt. Anno
 MDCLXXVIII. in 4. Eodem anno lucem vi-
 derunt: Nothwendige Gedanken der Evangelischen
 Prediger in Deutschland über denen Exulanten aus
 Ungarn, kürzlich entworffen, und aus dem Unga-
 rischen

rischen ins Deutsche übersezet von einem, der nicht weit davon gewest, in 12. Huic autem libelum auctorem agnoscere b. Antonium Reisetum, dirissima etiam fata Posonii ob evangelicæ veritatis professionem animo forti & ad martyrium parato percessum, ex D. Henrici Pippingii memoiriis Theologorum (a) cognovi. Quum vero auctor historiæ ecclesiæ reformatæ in Hungaria & Transylvania, a D. Lampsio publicatæ, quem *Paulum Ember* esse novimus, universali Evangelicorum in Hungaria persecutioni præludens classicum cecinisse Georgium Barsony, Episcopum Vara diensem, virulento libro, cui titulus: *Veritas toti mundo declarata* &c. A. MDCLXXI. Czessoviæ primum typis expresso, & posthac Viennæ recuso, p. 443. referat, simul memorans, eum duplii scripto confutatum esse: annotare hac occasione juvat, decennio demum elapso Barsonii patrocinium suscepisse anonymum quendam, in scholis Jesuitarum enutritum (b) truculento ac in nostris oris rariori libro in lucem, qua indignissimus est, emisso cum hac epigraphe: *Veritas toti mundo declarata; sacram Cæsaream Regiamque Majestatem non obligari ad tolerandos in Hungaria Lutheranos & Calvinistas.* Auctore primum Reverendissimo Domino, Domino Georgio Barsony, E. V. &c. impugnata deinde ab heretico quodam Protestantium fautore, sed præsenti scripto vindicata, per Catholicum, pacis, patriæ, Majestatis Cæsareæ Regiæque; & antiquæ Religionis catholicæ, ac Hungaricæ studiosum. Sopronio

D 2

Tyrna-

(a) Decad. II. p. 146.

(b) Ipse id p. 141. testatur.

Tyrnaviam nuper missa, typis Academicis excusa, per Matthiam Prnensky, Anno 1681. in 8. In hoc atroci libro auctor frivolis & iniquissimis, omnemque fidem datam evertentibus argumentis evincere impio conatu gestiit. 1. Evangelicos nullum unquam legitimum jus habuisse liberi in Hungaria religionis exercitii. 2. Diplomata, articulos aliasque concessiones strepitu armorum ac variis importunitatibus, uti ipse quidem perhibet, extortas nullius esse roboris. 3. Ex mera conniventia & dissimulatione ad præcavendas turbas ipsos hactenus toleratos esse, non ex obligatione conscientiæ & justitiæ. 4. Gravaminum & querelarum ab ipsis ad Cæsaream Regiamque Majestatem in variis comitiis in religionis causa delatorum nullum esse fundamentum, omniaque mala ipsis merito illata. 5. Nullam illis injuriam, nullam violentiam factam a quoquam: cum ipsis neque jus ullum stabile habuerint eorum, quæ prætendunt: neque si forte habuissent, haberent amplius ob ultimam seditionem (eam scilicet ipsam, cuius immerito iis innocentibus imputatæ causa tantas calamitates A. 1674. & sequenti ecclesiarum & scholarum ministri pertulerunt.) 6. In potestate Regiæ Majestatis esse, ut Protestantibus aliquid vel nihil deinceps indulgeat. Ac tandem 7. Quicquid unquam indulgetur, mutatis circumstantiis bona conscientia rescindi posse, & ad primordia legesque veteres reduci. Hæc ὡς ἐν παρόδῳ. Cæterum illius adversitatis, cuius ante minimus, consortes etiam fuere Tobias Mafnicius & Joannes Simonides, qui cum cæteris ad ergastula nautica condemnati, in itinere Italico sævis militum manibus feliciter elapsi, tandemque per va-

rios casus & multa rerum discrimina ad nos delati fuerunt, quorum literas supplices Magistratui Memmingensi haud sine fructu oblatas heic ad memoriam fortium horum Christi athletarum renovandum exhibere visum est operæ pretium.

*Generosi, Nobilissimi, Prudentissimi & Amplissimi
Domini! Domini Benignissimi!*

Quanquam facile retrahat & deterreat nos illud Salomonis: [Prov. 14.] *etiam proximo suo pauper odiosus erit: quo minus Amplissimo Magistrati molesti simus;* Tamen cum minor sit reus, qui inops peccat [Petron.] & vero dent animum ad loquendum libere ultimæ miseriæ [Liv. Dec. 3. l. 9.] facile culpa nostra, si vel summa necessitatis & afflictionis attigerimus capita, a Vesta, Amplissimi Domini! Virtute consequetur veniam. Postquam enim in Patria exularemus, incursu Croatiani militis omnibus privati, vitam furtivam in latibulis agentes, tandem A. 1674. Posonium citati, ibique judicati, [qualiter autem, Deus despiciet!] & sententiationi fuimus. Et cum nec ante, nec in, & post, pollicitationibus nec fraudibus & terroribus subscriptionem Reversalium, manifeste vim conscientiæ, vocationi nostræ, & libertatibus Patriæ inferentium, obtinerent a nobis, tandem post tres menses & paulo plus ignominiose Polonio cum Carnifice instructo restibus ad locum supplicii, & ex eo ad Carceres Leopoldopolim evecti fuimus. Ibi fame, siti, verberibus, frigore, compulsione mira ad apostasiam & ceremonias ipsorum etiam capillis frequenter protracti & ictibus saepius cruentati fuimus.

Sed cum hæc tam magna & frequentia, supra omnium aliorum captivorum sortem fuerint, ut prope hominum fidem excedant, & vero non sit possibile, ut non fama ad has quoque oras calamitatis nostræ pervenerit, libenter silentio præterimus. Illa saltem incommoda si attingeremus, quæ nostri e Patria dulci nocturna eductio, quæ Parentum & Domesticorum indefleta separatio, quæ militum nos instar pecudum per diversas orbis partes ducentium sævities, quæ iterati in Italia carceres, quæ præsens quoque peregrinatio seu traxit & trahit incommoda, aut quæ pauperies nostra & dubia ac incerta mansionis futuræ sedes præsagit mala; illa, inquam, si attingeremus incommoda, vere nobis tacentibus, miseram esse & commiserationem veniamque mereri nostram sortem, clamoso velut silentio tutarentur & declararent. Sed quæ tanti mali cauſa? Non certe ulla complicitas infidelitatis seu rebellionis; sed invisa mundo purior religio: non prætentia contumacia; sed in fide & vocatione perseverantia: non Patriæ in Magistratum furor; sed libertatum avitarum amor. Et hæc erant, quæ miseros Verbi divini Ministros sorte acerba, ad catenas triremium, ad crudelitatem a memoria hominum non auditam condemnarunt. Horum de numero, nos velut de incendio, aut cæde tantæ cladis testes vestras venimus ad oras, divina miseratione, providentia singulari & cura hominum fidelium tantis e malis liberati, ut scilicet fratres nostros captivos afflictissimos vestris precibus & curæ benignæ commendaremus. Quo genere officiorum non defuturos Dominos ipsis etiam bene speramus. Nobis vero nondum in portu

tu navigantibus; verum in mediis tribulationum fluctibus positis, & diurna cum tempestate colluctantibus, præsentes & propitias, Amplissimi Domini! ut porrigan manus, supplices exoramus: Nostram scilicet sortem deplorandam aliis sectatoribus caritatis commendando, & iter nostrum, duce aliquo itineris, viaticoque, si fieri potest, instruendo. Non dubitamus, Nobilissimos Dominos gratiam hanc nobis facturos, memores moniti: *Propter mandatum assume pauperem, propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.* [Eccles. 29.] *Benefac justo, & invenies retributionem magnam, et si non ab ipso, certe a Domino.* [Eccles. 12.] Preces nostræ indignæ pro inclita vestra Civitate, pro Ecclesia, Republica & Amplissimo Magistratu nunquam deerunt.

In reliquo divinæ protectioni commendati benignissimi Domini valete optime.

Generosis Nobilissimis &
Amplissimis Dominatio-
nibus Vestrīs

Ad possibilia quæque Officia
Pietatis addictissimi,

TOBIAS MASNICIUS Pannonicus, olim
in Hungaria Ecclesiæ Illaviensis Verbi Minister,
nunc pro Christo Exul.

JOHANNES SIMONIDES Hungarus, quon-
dam in Pannonia Briznensis Gymnasii Rector,
pro tempore Christi in Exilio Comes.

Supplicem hunc libellum propterea ex autographo publici juris facere visum est, quod aliquatenus summas adversitates ac tribulationes delineet, quas superiori saeculo in Hungaria fortissimos quosdam Christi Confessores ob veritatem evangelicam mira patientia pertulisse diximus. Ii dirissimas afflictiones jam partim in patria, partim Posonii & Leopoldopoli perpetratae tandem trahebantur per quinque cohortes militum Cæsareanorum, tum in Siciliam adversus Messinenses in Hispanici Regis subsidium missas, ad triremes Hispanico Neapolitanas, quibus, parum aberat, quin jam jam alligarentur. Sed, mirabili Dei providentia sic dirigente, factum est, ut prope Capuam latibulum aliquandiu in quodam fructiceto nacti e ductorum suorum manibus evadent. Hac autem ratione libertate vix potiti, quadriduo post a lictoribus iterum comprehensi, & Capracottæ in carcerem conjecti sunt: jamque propemodum in eo erat, ut Domino *de Ringsmaul* militum Tribuno, cuius fidei Neapolim ducenti commissi fuerant, denuo miseri traderentur: hic enim, literis in loca circumjacentia misis, illis, qui eos vincitos Neapolim reducerent, centum nummos aureos promiserat. Cum vero improvisa ejus mors intercessisset, lictores spe obtinendi hujus præmii orbati, animique impatientia commoti, eos venum exposuerunt, avidissime mox a nonnullis piis ac evangelicæ religioni addictis mercatoribus Germanis, Neapoli tum negotiorum caufsa versantibus, redemptos, ac per trimestre liberaliter habitos, tandemque bona ac tuta occasione in nostram Germaniam ablegato.

tos. (a) Haud incongruum videtur, hic quænam
suerint horum Duumvirorum, posteaquam fuga
salutem non procul Capua quæsivissent, fata ipsis
Jo. Simonidis (b) verbis enarrare ex ejus libello,
Wittebergæ A. MDCLXXIX. evulgato, cui ti-
tulum: EXUL PRÆDICAMENTALIS, indidit,
cum memoratu haud sint indigna, illudque opus-
colum, utpote inter patronos & amicos potissi-
mum distributum, non adeo multorum in mani-
bus versetur.

„ Ita autem ille p. 27. sqq. Inter alia, quæ su-
„ gam comitabantur, adversa fames fuit, quam
„ dum radicibus, foliis & variis herbis sedare
„ non possemus, deliberato pergimus ad oppi-

D 5

„ dum

(a) Omnem hanc rem didici e documentis Si-
monidis *Exuli Prædicamentali* præmissis. Fata au-
tem hæc sua in providi Numinis laudem enarra-
verunt etiam Masnitius & Simonides in libello
Germanico, Wittebergæ A. MDCLXXXI. con-
sentiente & approbante Theologorum ordine, in
8. publicæ luci exposito, cui hunc titulum fece-
runt: *Gottes Kraft und Gnade, die sich an denen*
beyden schwachen und trübseeligen Dienern Christi
T. Masnicio und J. Simonide reichlich und bestän-
dig erwiesen &c.

(b) In hunc Simonidem, Poëtam non inep-
tum, ejusque hospitem beneficentissimum accom-
modari quodammodo potest Phædri Fabula XXI.
Lib. IV. quæ titulum gerit: *Naufragium Simonidis.*
Confer, si placet, etiam ejusdem Libri Fabulam
XXIV.

„ dum quoddam , prece vel pretio panem com-
 „ paraturi: Incidimus in Rusticum , quem gestu,
 „ suspiriis & facie miseranda rogamus , ut sex de-
 „ natiis [tot adhuc supererant] panem apportet.
 „ Qui in partem collis superiorem ascendens cum
 „ se facilem præstiterit , suspicionem ingeneravit,
 „ quasi de nobis Gubernatori quidpiam indicatu-
 „ rus esset. Hinc , si fames permisisset , & num-
 „ mos relinquere parati fuissimus. Descendit
 „ mox alias , restes forte ex negotio ferens , quem
 „ nos , recta ad nos tendentem , nostræ captivi-
 „ tatis auctorem existimabatmus. Sed me oran-
 „ te , dum propius accederet , inspecto oratio-
 „ num Hermanni libello , discessit , nostrosque
 „ ligatos spiritus formidine solvit. Tunc rediit
 „ prior , panem & caseum adferens , quem col-
 „ laudatum reliquimus , bona cum spe lætitiae ,
 „ quasi tutius & alia loca ingressuri. Die 4. in-
 „ gruentibus pluviis in nemore tentorium ex ra-
 „ mis confecimus , ut sub eo ad vesperam mo-
 „ raremur , & nocte ingruente oppidum Capra-
 „ cottense evitaremus. Sed pluviæ densæ , fri-
 „ gus continuum , fames vehemens aliaque mille
 „ incommoda consilia anteverterunt. Concludi-
 „ mus ergo in omnem rei eventum ingredi Ca-
 „ pracottam , dumque appropinquamus , ecce
 „ vigiles , qui ob Banditas tenent excubias , oc-
 „ currunt , profugos nos capiunt , & 4. Maji car-
 „ ceri includunt , quæ erat t. t. dies Sabbathi an-
 „ te Dominicam Jubilate. Sic fugam nostram
 „ nova in Italia exceptit Capracottæ captivitas.
 „ Hoc in oppido carcer fuit posterior maleficis
 „ destinatus , in quo vigiles illi manus & pedes
 „ ferro vinciunt , pronisque terra decumbentibus

„ truncos

„ truncos prægraves, pectori unum, alterum
 „ pedibus imponunt. Molle lectum! mollius in-
 „ tegumentum! Die tertio a captivitate salutat
 „ nos Archi Presbyter *Nicolaus Capharneus*, quæ-
 „ tens, cuius simus professionis. Respondenti-
 „ bus; Lutheranæ, addit: an Lutherani sint eti-
 „ am Christiani? Afferentibus, ergone, inquit,
 „ estis baptizati? Omnino, addimus, & formu-
 „ lam baptismi, orationem dominicam, deca-
 „ logum, symbolum fidei &c. recitamus. De
 „ his enim, an nobis Lutheranis sint cognita,
 „ perquisivit. Quæ omnia dum nos scire intel-
 „ lexisset, rapitur in admirationem & concludit:
 „ Lutherani ergo sunt etiam Christiani, obtinuit.
 „ que apud Gubernatorem, ut vincula nobis de-
 „ sumerentur. Qua sua in nos propensitate alios
 „ quoque ad commiserationem invitaverat, adeo,
 „ ut sub initium captivitatis nullum in cibo vel
 „ potu pateremur defectum. Nam licitum fuit
 „ scholasticis ad carceris foramen venire, qui car-
 „ minibus, hymnis & aliis a nobis ad compassio-
 „ nem invitati. Hos inter fuit HIERONYMUS
 „ DE BACCIARIIS, vere Corvus ille Eliæ, qui
 „ nunquam vacuis nos accessit manibus, dum
 „ que elapsis aliquot diebus prohibitum esset nos
 „ invisiere, frequenter nocte accessit, & panem
 „ carceri injectit. Aderant etiam sæpe puellulæ
 „ & puelli, qui more suo panem ori admove-
 „ runt, jusseruntque nos canere, semesum por-
 „ rigentes, quem nos absque fastidio sumsimus.
 „ Carcer itaque tolerabilior erat Leopoldinensi
 „ in Hungaria, hoc nomine, quod canere, ora-
 „ re, legere, scribere, dare licuit & accipere.
 „ Sed felicitas hæc non perennavit. Supra enim
 „ nomi-

„ nominatus Archi-Presbyter, dum nollemus re-
 „ ligionem Lutheranam abjurare, omne patroci-
 „ nium subtraxit, & clemens in crudelem ver-
 „ sus, aliorum etiam affectum avertit, adeo, ut
 „ nisi *Corvus ille* nostri fuisset misertus, fame &
 „ siti periissimus. Dimissionem potentibus re-
 „ spondit, captivitatem nostram Pro-Regi Nea-
 „ politano esse significatam, atque ideo ad trire-
 „ mes eo nos abducendos. Sic præcisa fuit om-
 „ nis spes liberationis, nec superfuit aliud reme-
 „ dium quam patientia.

„ Hoc in carcere dum integris sex hebdoma-
 „ dibus detineremur, en mirifice Deus nostri
 „ promovit liberationem. Vigiles nempe Capra-
 „ cottenses restis grandi ligatos nos hac abducunt,
 „ certam pecuniæ summam Neapoli accepturi.
 „ Quam quidem Mercatores cum in transitu Li-
 „ semiæ numerare illis essent parati, cum primis
 „ quod viderent, nos esse adhuc juniores, & ad
 „ serviendum aptos, responsi loco tulerunt, jam
 „ adesse in proximo oppido emtores, quibus si-
 „ mus credendi. Dum pergimus, ecce occurrit
 „ Rusticus cum duobus equis, quibus imponi-
 „ mur, custodibus a tergo per vices insidentibus.
 „ Miras cogitationes hæc equorum subministratio
 „ excitavit. Rebar ego, Dominorum, quibus
 „ nos tradendos ajebant custodes, hanc esse pro-
 „ visionem. Non meliorem, regerebat comes
 „ meus, inde ego spem mihi polliceor; namque,
 „ addebat, & latro ad patibulum ducendus cur-
 „ rui quandoque imponitur. Quid fit? Eodem
 „ die accedimus Thianam civitatem, ubi nobis
 „ obviam facti ex porta civitatis Fautores, eo-

„ rumque

„ rumque unus quærit: an sciamus Germanice?
 „ reddidi ego: utique aliquantum. Tunc ille:
 „ Quomodo vocemur? Edisserentibus nobis, ille
 „ inspecta charta, de tertio, Domino M. LA-
 „ NI, (a) ubi is esset, sciscitur: sed nihil hu-
 „ jus consciī, reposuimus, nos nescire. Interea
 „ veluti verbis nos castigans sugam exprobrare si-
 „ mulabat, sed mox nos consolatus, bono ju-
 „ bet esse animo, subnectens, reliquos itidem in
 „ triremibus jam gemere, sed nos certo libertati
 „ fore asserendos. Hic igitur certum pro nobis
 „ numerat duxtoribus avaris pretium, quos, ac-
 „ cepta ab illis numeratae pecuniae cautela, dimit-
 „ tit, nos vero ad superius hospitii conclave du-
 „ cit, utque bono simus animo, denuo horta-
 „ tur. His in tenebris Italicis, cum impossibilis
 „ nobis videretur liberatio, semper suspectus &
 „ formidandus hic Fautor noster menti terroribus
 „ plenae apparuit: namque non alium, quam
 „ unum forte e numero Officialium, nos ex
 „ Hungaria ad Triremes ducentium, eum esse ar-
 „ bitrabantur. Auxit suspicionem Italus quidam,
 „ qui, absente Fautore, quæsitus, quid homi-
 „ nis esset, qui nos in potestate jam haberet, re-
 „ spondit: esse Capitaneum, qui in Sicilia exer-
 „ citum

(a) Evasit & hic Dei beneficio in Germaniam,
 variaque scripta in lucem edidit. Ex ejus Mau-
 solæo Saxonico Summe Rever. D. Jo. Henr. von
 Seelen in Philocalia sua epistolica p. 297. sq. lo-
 cum exhibit, in quo in compendio enarratur,
 quomodo tum fideles Christi in Hungaria confes-
 sores habiti fuerint.

„ citum amisisset in conflictu cum Gallis, nunc
 „ ergo vires redintegratus, hinc inde milites in
 „ supplementum conscriberet. Hinc nihil cer-
 „ tius expectavimus, quam dolosam armorum
 „ obtrusionem. Italo hoc discedente, accedit
 „ alter Fautorum, tradens nobis libellum, cui
 „ titulus: *Himmischer Lust-Garten &c.* ex eo,
 „ inquiens, cognoscetis, qui sumus, scilicet Lu-
 „ therani. Sed nos suspicabamur invicem, po-
 „ tuisse eum a milite Lutherano ad nos decipien-
 „ dos tantisper mutuari. His aliisque modis
 „ dum semel conceptam de se opinionem expu-
 „ gnare non possent, scio, inquit tandem alteg-
 „ eorum, cur tergiversemini, ne scil. ministe-
 „ rio sacro per assumptionem militaris vitae renun-
 „ tiatis, ad quod frustra huc usque per subscri-
 „ ptionem, per carceres, per armorum obtrusio-
 „ nem perque alios modos cogebamini: Quæ
 „ verba aliquam meruerunt apud nos considera-
 „ tionem. Flentes igitur & gementes rei even-
 „ tum operiebamur. Die sequenti discedimus
 „ hac sub auroram, & ecce currus occurrit, cui
 „ cum Patronis insidemus, dumque Aversam
 „ transiremus, Resumite, monebat unus Fau-
 „ torum, animos, jam enim cito ingrediemur
 „ Neapolim, nostro in hospitio cœnaturi: tunc
 „ apparebit candidus noster in vos affectus. Al-
 „ ter vero, qui facie aversa & pileo oculos ob-
 „ umbrante frequentius subridebat, auxit insuper
 „ suspicionem, adeo, ut hic in eam opinionem
 „ prolaberemur, aliquem hunc civium Neapoli-
 „ tanorum esse, cuius bono nos ille a custodi-
 „ bus coemtos, huic iterum venditus esset,
 „ hicque propriis servitiis ut mancipia subjugatu-
 „ rus.

„ rus. Ingredimur urbem Neapolin, & per di-
 „ versas plateas vecti, in Foro ad Tribunal S.
 „ Laurentii curru descendimus, cumque utrim-
 „ que suspecta fuerit fides, præcedit unus Fauto-
 „ rum, alter sequitur, ne qua forte nocte jam
 „ profunda nos subduceremus. Sic venimus ad
 „ hospitium Fautorum, ascendimus & ingredi-
 „ mur museum, ubi, dum intra spem & metum,
 „ positi fleremus, tertius, & præcipuus Fauto-
 „ rum, Nolite, inquit, flere, caræ Deo animæ,
 „ sed, quam mirabilis sit Deus in suis operibus,
 „ considerate. Sternitur mensa, accumbimus,
 „ miramur factum, nec tamen tanti id facimus,
 „ ut inde concluderemus, nos in eo statu versa-
 „ ri, in quo fere fuimus. Inter cœnandum inci-
 „ pit Fautorum primarius in Pontificem R. de-
 „ tonare. Nos mussitamus, ne quid, nisi intes-
 „ rogati, dicamus, has esse tentationes. Requi-
 „ rit insuper de itinere & aliis circumstantiis, cui
 „ omnia reliqui aperiunt, etiam de difficultate,
 „ quam in persuadendo sustinuerunt, nec velle
 „ nos adhuc dum credere esse liberatos. Subri-
 „ det ille factum hoc, & tanquam evidens pru-
 „ dentiæ & constantiæ signum collaudat, quæ-
 „ rents insuper, jamne crederemus nos esse libe-
 „ ratos? Respondemus, Deum nosse vias nostras.
 „ Surgimus a mensa, & precibus lectione capi-
 „ tis Biblici peractis ducimur in conclave Princi-
 „ pe sane non indignum. Hic jubemur quiesce-
 „ re. Nos videntes lectum deauratum, purpura
 „ & bysso stratum, rara materia velatum, parie-
 „ tes, mensas, sedilia, specula & alia pretiosissi-
 „ mibus ornata & onerata, omnimode relucta-
 „ mur, ut ibi dormiamus, maxime, cum ex
 „ diu-

„ diuturno carcere corpora squalida & vestes (sit
 „ venia) pedibus refertæ essent. Sed nil profuit
 „ excusatio. Hic igitur inclusi, inspicimus pri-
 „ mo thecam librariam, in qua reperimus libros
 „ Lutheranos & inter eos Anti-Christum Dillingeri
 „ in quarto, qui in medio ibi Papatu maximæ
 „ fuit admirationi. Quibus visis, tunc primum
 „ novæ cogitationes suboriuntur, & dum cogi-
 „ tamus de nostri liberatione, somniare nos cre-
 „ dimus. Sic velut attoniti hærentes, dumque
 „ in eam sententiam descendimus, jam vera es-
 „ se, quæ nobis promittebantur, effuse præ gau-
 „ dio flemus, & invicem nos deosculantes, ma-
 „ gis lacrymis quam voce, *Te Deum laudamus*,
 „ occinimus. Nihil mirum fuisset, quod si in
 „ tam subitanea animi & fortunæ mutatione so-
 „ mno mortis oppressi fuissimus, siquidem nec
 „ spiritu, nec animo libere utebamur, sed lan-
 „ guidi velut & enervati, tanquam extra nos ra-
 „ piebamur. Defatigatio suadebat somnum, no-
 „ vitas rerum excitabat admirationem. Libri
 „ incitabant ad lectionem, tam insperata felicitas
 „ ad gratiarum actionem. Ita Deo T. O. M.
 „ gratias agendo, diem 15. Junii Anni 1675.
 „ concludimus velut somniantes. *O diem æternis*
 „ *dignam inscribi factis!*

„ Sic ex captivitate & malo triremium, quod
 „ jam nostris cervicibus imminebat, liberati, to-
 „ to mansionis nostræ tempore in orationibus,
 „ sacris meditationibus & lectione Bibliorum B.
 „ Lutheri versionis Germanicæ &c. versabamur.
 „ Partem temporis etiam colloquio Patronorum
 „ dedimus, qui ex prælecto capite Scripturæ S.
 „ ante

„ ante & post cibum varias semper movebant
 „ quæstiones. Sic ex. gr. occasione Nicodemi
 „ Jo. III. 2. sqq. VII. 50. XIX. 39. An illi in Pa-
 „ patu salva conscientia ad certum tempus possint mo-
 „ rari? &c. Quandoque peregrino habitu induiti,
 „ & adscititiis crinibus velati captivos & jam in
 „ triremibus alligatos invisiimus, & quasi ignari
 „ eorum sortis, quinam gentium sint & cujus
 „ conditionis, inquisivimus, additisque nonnul-
 „ lis, constantiam eorum in fide & adversis fir-
 „ mam semper & quadratam deprehendimus.
 „ Tum intime malis eorum intus condolentes ac
 „ ingemiscentes, porrecta eleemosyna lacryma-
 „ bundi discessimus, quod factum cumprimis in
 „ tritemi S. Josephi & Januarii. - - - - -
 „ Patroni, licet jure nos vendere, aut ut man-
 „ cipia tractare, & ad operas serviles damnare
 „ potuissent, tamen ceu Christiani honorifice ha-
 „ bitos laute exceptos, bene vestitos, submini-
 „ strato viatico liberos dimiserunt, & viam ad
 „ nostros penetrandi per Italiam ostenderunt. „

Hæc, quum legerem, sæpe, fateor, indolui,
 Simonidi tum haud licuisse, ipsa fautorum suo-
 rum indulgentissimorum, vel omnium, vel pri-
 marii saltem nomina, æternis fastis quæ inscriban-
 tur dignissima, exprimere. Non sane immerito
 ille de præcipuo Evergeta suo in carmine, quo
 sua itidem fata descripsit, hisce verbis usus est l.
 c. p. 19. sq.

O tua, Mæcenas, fineres si nomina ponî,
 In metris positus quam mihi sæpe fores!
 Te canerem solum meriti memor, inque libello
 Tem. VII. E Cresce.

*Cresceret encomiis pagina quæque tuis.
 Te præsens mitem nosset, Te senior ætas
 Pergeret elogiis magnificare suis.
 Nec tibi cessaret doctus benedicere lector,
 Hic te servato Vate maneret honor:
 Est primum Jovæ munus quod perfruor aura,
 Gratia post Jovam semper habenda Tibi.
 Ille dedit vitam, redimis Tu, quam dedit ille,
 Et facis accepto munere posse frui.
 Tu nudum vestis, labiis Tu pabula macris,
 Tu præbes potum, corque dolore levas:
 Et quis dona queat numero comprehendere justo.
 Hoc quoque, quod possim nunc memor esse, Tuum est.
 Rex cœli, illa dies veniet dum, sit Tibi clemens!
 Non poterit votum plenius esse meum.*

Didici vero deinde e Simonidis epistolis autographis, quarum haud paucas lustrare mihi licuit, Virum hunc optimum, & immortalitate dignissimum, fuisse GEORGIUM WELSIUM, patria Noribergensem, mercaturam tum Neapoli exercentem, quem & e literis b. Antonii Reiseri, a summe vener. mihiique amicissimo D. Seelenio in Philocalia epistolica p. 297. evulgatis, multo autem magis ex variis epistolis, quas supra laudatus Lampius Historiæ eccles. Reform. in Hung. & Transylv. inferuit p. 456. 463. nec non ex anonymi relatione, eidem historiæ annexa p. 890. 898. 901. &c. benignam ac indefessam reliquorum captivorum & ad triremes jam alligatorum curam gessisse cognovi. Jure igitur summo de eo Nicolaus Zaffius, vel potius Zapfius, artis salutatis Doctor, Venetiis tunc degens, qui & ipse tristem illorum sortem cordi habuit, ac maxima

iis officia præsttit, ad ipsos l. c. p. 463. perscripsit: *Humanissimæ vestræ diligentia Dom. Veltzii, Vir prorsus animo heroico prædicti, & æterna laude digni, tuto ad me pervenere. Generosus Vir, dum strenue mecum redemptionis vestræ sphærā movet, nomen suum commendat immortalitati, & historicorum, qui novum martyrologium adornabunt, & persecutionis vobis illatæ historiam pertexent, applausus merebitur.*

Cæterum pii hi exiles, feliciter ex Italia & hostium suorum fauibus elapsi, in Helvetia, Suevia, Franconia & Saxonia benignissime excepti fuerunt, tandemque in Hungariam redeundi veniam ab Imperatore Leopoldo intercessione potissimum Electoris Saxonie Joannis Georgii II. impetrarunt.

Ex reliquis vero, qui inter triremium Neapolitanarum transtra laboresque plusquam serviles gemebant, Augustanæ Confessioni addicti, occasione data, libellum supplicem, suarum calamitatum nuncium, in Germaniam ad nostrarum Academiarum Theologos miserunt, typis deinde Latino & Germanico sermone in forma quadrifariam disperita excusum, hocque titulo insignitum: *Literæ lamentatoriæ simul & supplicatoriæ Ministeriorum olim in Hungaria captivorum, jam ad tristes, prob dolor! Hispaniæ triremes condemnatorum, Neapoli ad inclytas Academias Evangelicas in Germania perscriptæ A. S. R. 1675. d. 9. Cal. Sept.* Literas hasce commemorabiles, easque rarissime obvias exhibere hic visum fuit in lectorum gratiam integras. En ergo illas:

Patres & Fratres in Christo venerandi, omnes
& singuli, Amici nobis honorandi!

Gratiam Dei Patris, Pacem in Christo Jesu, nec non in cruce patientiam, & in vera fide constantiam omnibus Vobis, Nos miseri propter nomen Christi captivi, a Deo omnipotente & ejusdem Filio unigenito, Salvatore nostro ex sincero corde & affectu precantes, nostras ad Deum suplices preces offerimus.

Inaudita, sed tamen non inaudita Vobis enarramus, si modo omnia & singula enarrari possent, quae hactenus Nos omnium miserrimi Christi captivi, Ecclesiarum olim in Hungaria Ministri Scholarumque Rectores utriusque Augustanæ & Helveticæ Confessionis, prætextu quidem fœdæ Rebellionis, revera tamen solius duntaxat Religionis causa perpetrati sumus, uti nuper in patria nostra dulcissima, Carceribus nempe Leopol-dopoli, Comacomi & in Berentz, ita nunc in remotissimis oris atque Provinciis Hispaniarum patimur & perferimus, sub crudelibus, proh dolor! tritemibus gementes, suspirantes & tantum non exspirantes: Et narraremus ea quidem omnia libentes, nisi tempore commoditateque hujus rei sufficientibus excluderemur (sunt enim innumera & inenarrabilia) Vobisque jam aliquantisper aliunde talia innotuisse certiores essemus. Quare hoc labore inter improbos Triremium constituti labores supersedemus.

Illud saltem dicemus, quam miserabiliter, postquam in antedictis carceribus ferro grandium compedium vincti, inter continuos labores, eosque durissi-

durissimos & (quod verecundia dicere vetat) fordidissimos in expurgandis latrinis, fimetis exportandis, munitionibus exstruendis, novis carceribus effodiendis, idque genus aliis sine omni tempestatum, aestus aut frigoris discrimine, frequentissimis plagis & verberibus, fame & inedia pene consumpti decem Menses a Mayo Anni 1674. usque ad Aprilem Anni praesentis 1675. consumpsissemus, (quod pluribus anno superiore in Libello supplici ad Sacrat. Cæs. Maj. directo expositum) tandem ex dulcissima nostra Patria, clam per occulta foramina, nocte ruente, in vinculis ablati, Equitumque Cohortibus cincti per Moraviae & Austriae fines usque Schotviennam ducebamus, ubi mox copiis subsidiariis a sua Majest. Cæs. in Hispaniam missis juncti, inque medium duarum Cohortium pedestris militiae rapti ferro in pedum cruribus relicto, sic constricti, pedestri itinere per Styriam, Carinthiam & Carniolam Tergestum usque abducebamur, ibique omnibus exuti & spoliati rebus tres dies a Dominica Palmarum usque ad sequentem Mercurii diem, continua fame ne buccella panis nobis porrecta, afflgebamur. Tunc barbis, quas longas aluimus, nostri capitis ornamentis, penitus abrasis postridie Navibus imponebamur, indeque per Mare Adriaticum ad Portum Piscariæ in Regnum Neapolitanum avehebamur.

Abhinc vicissim pedestri itinere ferro adhuc onusti inter verbera & famem, instar pecorum acti, pulsique Capracottam pervenimus. Hac in via partim ob famem intolerabilem, partim ob verbera multa, denique ob nimium foetorem ex

horrendis pedum tumoribus ortum, (plerosque etiam nostrum discalceatos toto hocce itinere incedere oportuit, ipsis guttis sanguinis per salebrofa illarum regionum loca paſſim deſtantibus) octo ex nobis Viri præcipui has miserias morte ipsa ſuperarunt, inter quos erat Michael Gosch Pastor A. C. Kalinoviensis, Michaël item Micolcy Filekiensis, & Johannes Harfanis Pastores Helveticæ Confessionis.

Eadem die, qua Capracottam venimus, quidam Gregorius Heli, Pastor H. C. hunc in modum ē vivis sublatus est. Portabatur quippe jam ſemimortuus dorſo alini, captivis duobus (urgen- te ad id milite nos magis mortificandi ergo) utrinque a latere subinde eum fulcientibus & a lapsu prohibentibus, mox præcipiti quodam in loco neutro Auxiliatorum ſuorum animadvertere (altera enim manu ferrum ſuum, altera ægrum ſemimortuum tenere eos oportuit) in terram prolabitur & ſubito moritur. Qui humi prostratus, exutis, quos adhuc habebat, laceris uestibus, ſeminudus adeoque infepultus media in via canibus forte eſca futura relinquebatur. Ubi hoc ad Capracottam accidisset, compedibus equidem die ſequente ſolvebamur, ſed rursus poſtquam ſeptima die Mensis Maji, Neapolim appulifsemus, forma priore, omnibus, quæ adhuc forte ſupererant nobis, denuo penitus nudabamur, jamque grandibus Triremium catenis conſtricti, omnis consilii & auxilii egentes inter ſuſpiria & gemitus ſemimortui adhuc ſpiramus: ſic miſerabilem in modum Hispanorum mancipia facti, longe infra mancipiorum omniumque ſceleratorum genus collocati,

locati, quotidie durissimis laboribus, quorum præmia frequentiores ictus sunt, & quod pati difficilius, inauditis calumniis & in Deum nostrum injuriosis convitiis a populo isto Christiano, oneramur, proscindimur, ita quidem, ut & vivere jam nos tædeat, existimantes millies melius semel mori, quam hacce tam lenta confectos morte diu torqueri, crescentibus in singulos dies malorum procellis.

Aderant hic nuper Turcarum nonnulli Merca-tores, qui audito de nobis miseris rumore, moti quadam erga nos misericordia, nobis alimenta quædam, pisi, lentis, ceparum & allii submini-strare haud sunt dignati, Christianis ipsis hoc prorsus negligentibus.

Erant autem nostrum ab initio, cum huc du-ceremur 41. præter illos, quos alibi Captivos detineri audivimus, postquam vero ex nobis ali-qui mortui, tres autem ad Neapolim profugi fa-cti fuerint, utpote Georgius Lani Rector Carpo-nensis, Thomas Masnitius Diaconus Illaviensis & Johannes Simonides Rector Brisnensis, quorum posteriores duos iterum captos esse ferunt, nume-rus Captivorum Hungariæ hic Neapoli in Tri-re-mibus existentium ad 30. se extendit, ex quibus XI. Augustanæ, XIX. autem H. C. sunt addi-cti. Inter illos præcipui sunt M. Thomas Steller, Con-Rector Neosoliensis, Michaël Paulovicz, Re-ctor Divo-Martinensis, Daniel Mazarius, Tho-masoviensis, Samuel Nikletius, Uybanensis, Bal-thazar Nikletius Strihoviensis, Nicolaus Leporini Poltariensis & Andreas Turocy Filekiensis Pa-sto-

res. Ad posteriorem pertinent classem, Steph. Sely
Superint. Papensis, Stephanus Batorkessi Vesprimen-
sis, Franciscus Ottokocry Rimasecinensis Pastores.

Hi omnes tantis expositi æruminis & calamita-
tibus confugiunt ad media licita, Magnos nem-
pe, quos multum valere apud Clementissimum
nostrum Regem (cujus jussu, & huc duetos, &
hic ita misere nos haberi milites dicunt) scimus,
Vitos Principes, omnes Eosdem, ut suas nobis af-
flictis gratiosas porriganter dexteras, pro nostra Li-
beratione maturanda, & miseræ, quæ adhuc ex
parte superest, vitæ post tantas calamitates con-
servatione impetranda. Quia enim mortem quæ-
rentes mors fugit, & abbreviare miserias nostras
contra Dei voluntatem anticipatione termini ne-
farium judicamus, ideo aliorum hic ope indigen-
tes, ad Eos post Deum confugere habemus ne-
cessitatem.

Direximus autem ad Reges Potentissimos,
Electores Serenissimos, Duces & Principes Cel-
lissimos S. R. J. Dominos, Dominos nostros gra-
tiosissimos, (nos qui A. C. sumus) supplices no-
stras voces, orantes Eos demississime, ut etiam
Illi, qua valent apud Imperatoriam Majestatem,
Regem nostrum Gratiissimum, Gratia, suas ad
Nos sublevandos & liberandos extendant dextras.
Id autem, quicquid hujus negotii est expedien-
dum, ad Vestras Maxime Rever. Excellentias cum
præsentibus dirigere placuit, vel eo ex consilio,
ut Vos Patres nostri & Fratres in Christo dilectis-
simi nostras supplices preces Iisdem commendetis,
atque votis Vestris, ad facilius nostræ Instantiæ
humillimæ relinquendum locum Eos invitatis &
excipiatis.

excitetis, simulque apud alios Magnos & Bonos,
apud quos multum Vos valere novimus, Ve-
stram operam interponatis.

Quod Amplissimos Almarum Universitatum
ordines, pro illo, quo ex nobis nonnullos sibi
olim præsentes complexi erant favore, imprimis
autem ex illo ardentissimo sinceræ Religionis se-
cundum Invariatam A. C. Zelo, ob quem uni-
cum nos istas perferimus adversitates, accensos
facturos, uti nulli dubitamus, ita quicquid alibi
nostrí caussa fecerint, id pondus suum habiturum,
certo nobis persuademus.

Quod reliquum est Nos uti ipsos Almarum pu-
rioris doctrinæ Nutricios, Reges Potentissimos,
Serenissimos Electores & Principes, Celsissimos
Duces, Patres Patriæ, cum universis Inlytarum
Aularum Administratoribus & Consiliariis: ita eti-
am Celeberrimas Literarum Matres, cum suis
Proceribus, Magnificis, Doctoribus, Professori-
bus & Civibus Academicis Deo largissimo Bene-
factorum remuneratori, humillimis precibus no-
stris præsentare & commendare incessanter nequa-
quam intermittemus.

Nos devotissimi & afflictissimi Captivi Chri-
sti, Ecclesiarum olim Ministri & Scholarum
Rectores in Hungaria, nunc sub Jugo Trire-
mium Hispanicarum Neapolí gementes, Jo-
bæumque illud ingeminantes: *Miseremini nostri,*
miseremini nostri, tantum Vos Amici nostri, quia
manus Domini tetigit Nos! Valete.

Prescriptum Neapoli IX. Cal. Sept.

Tandem vero provida divini Numinis cura factum est, ut & hi, & cæteri ejusdem calamitatis participes, ex horrendo triremium ergastulo per fortissimum Heroëm, Michaëlem de Ruyter, fœderatorum Belgii Ordinum Archithalassum, feliciter vindicati, ac ceu titiones e mediis flammis, & fornace veluti Babylonica, manu omnipotens Dei erepti, per Helvetiam in Germaniam evaderent, partim deinde divino beneficio suis regibus restituti: in itinere vero passim, & cumprimis in florentissima Civitate Tigurina, munificæ in exules aliosque opis indigos liberalitatis laudibus a longo jam tempore maxime conspicuæ, benignissime excepti habitique. Oratio ad eos salutandos nomine venerabilis Ministerii Ecclesiæ Tigurinæ a D. Jo. Henr. Heideggero, maximi nominis Theologo, A. 1676. d. 20. Maji habita, ac nondum, quod sciam, in lucem edita, dignissima est, quæ hic legatur. Accipe igitur illam:

Reverendissime Episcope, venerabiles viri, Iesu Christi, Domini nostri & sospitatoris unici servi fidelissimi, athletæ & Martyres gloriosi, Domini & in eodem Christo Domino Patres, fratres & Symmystæ unius, ejusdemque pretiosæ fidei confessatione, & spei cœlestis communione conjunctissimi uniceque suspiciundi. Quibus vos titulis aliis, pietate & constantia vestra dignis compellem, exornemque, vix reperio.

Faciem vestram venerandam ut Angelorum Domini intuemur, salutamus, suspicimus, nec tamen sine imis cordis nostri suspiriis & lacrymis. Etenim liceat nobis cum uno illo ex Senioribus,

Apoca-

Apocalypticis quærere; *Hi vestiti stolis albis τινές*
 εἰσι καὶ πόθεν ἔλθον; *Quinam sunt, & unde vene-*
runt? Apoc. VII: 13. Divinumque Oraculum
 nobis respondet ibidem: *Hi sunt οἱ ἐρχόμενοι ἐκ*
 τῆς Θλίψεως μεγάλοις. *Hi sunt, qui venerunt ex ma-*
 gna tribulatione, qui laverunt stolas suas, easque san-
 guine Agni dealbarunt. A longo jam tempore proh
 dolor! aures nostræ nobis tinnierunt, & tantum
 non perforatæ sunt fama diræ persecutionis Hun-
 garicæ, qua vix alia gravior Ecclesiam Dei percu-
 lit. Tot florentissimæ Ecclesiæ, privilegiis Cæ-
 sareæ Regiæque Majestatis irrefragabilibus muni-
 tæ, Antichristi præda factæ sunt. Tot animæ sa-
 pientissimæ in ejusdem tyrannidem concesserunt,
 percussis pastoribus tot oves Christi misere dissipatæ errant, & vix luporum rictus effugiunt. Vo-
 bis imprimis, veneranda & sacra capita, vobis,
 inquam, qui tanquam vigiles Domini in irrupti-
 one stabatis, perduellionis calumnia iniquissima
 pressis sæva illa tempestas incubuit: vos capitibus
 cauſam coram judice infestissimo dicere subacti
 innocentes non aliam certe ob cauſam, quam
 quia exemplo D. Ambrosii, Mediolani Episcopi,
 sic ut ille Basilicas furioso Auxentio, ita vos quo-
 que Ecclesias Basilicas vestras ob solius Dei timo-
 rem, immanni illi tigridi Collonischio tradere re-
 cussatis, innocentes adeo & propter cauſam, quæ
 non vestra, sed Christi erat, condemnati, in te-
 terrimos carceres detrusi, per longa & aspera,
 molestissimaque itinera raptati, & Hispanicam in
 servitutem redacti, profligatissimorum mancipio-
 rum exempla novissima sustinuisti. Horret cer-
 te animus noster cogitare infandas miserias, sævi-
 tiam & απανθρωπίαν hostium vexrorum, calami-
 tates

tates non simplices sed concatenatas, sed multifarias, & horribiles, quarum a vobis magno nec infracto animo exantlatarum apud posteritatem fides multum laborabit. Cœleste igitur, ut dixi, oraculum nobis acclamat: *Hi sunt illi, qui ex magna tribulatione venerunt, & stolas suas in sanguine agni dealbarunt.* Benedictus sit Dominus **אל למושות** Deus ad salutes, cujus sunt exitus mortis. Psalm. LXVIII. v. 21. 22. qui, sicut olim, ita etiamnum dixit: *Ex Basan reducam meos, reducam ממעל המים ex profunditatibus maris.* Benedictus, inquam, Jehovah, qui occidit & vivificat, qui claves vitæ & mortis habet, qui tanquam Heros surrexit jubilans præ vino, qui Heroëm suum cœlesti spiritu & robore indutum alterum illum Belgii Periclem, seu malumus dicere, Gedeonem Archithalassum Reuterum, jam vobis terga vertentem, ut, conclamata apud homines salute, appareret vobis, Deum esse ἐν ἀμυχάροις ἐμπύχαροι, & auxilium vestrum esse a Jehovah, qui fecit cœlos & terram, terga, inquam, jam vobis vertentem, reduxit, ut ex intoleranda servitute vos sospitaret, & alteros veluti Danieles ex fovea leonum & babylonica fornace liberaret. Ut jam Christo Salvatori vestro verbis sponsæ ejusdem apud Hieropsaltem gratias agatis: *Explorasti nos, o Deus! confasti nos, sicut argentum, fecisti, ut homo (perditio-nis nempe) inequitaret Capiti nostro, venimus in ignem & aquam, & eduxisti nos ad satietatem;* nec non cum eodem: *Cum Jehovah Zionem restitueret in integrum, extitimus sicut somniantes.* Tum implebatur os nostrum risu, & lingua nostra jubilo. Tunc dixerunt in gentibus: *Magna fecit Jehovah erga nos, magna fecit Jehovah erga nos, læti extitimus.* Mædagiōs ḥavīg, **beatus**

beatus vir ille, qui persecutionem tolerat; postquam enim exploratus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam promisit Dominus diligentibus ipsum. Jac. I. 12.

Quamobrem viri Dei, Callinici celebres, vos, ut Angelos Domini excipimus, salutamus, suscipimus, & pectoris nostri labiis præsentes exoscularum, vobis invictam in adversis constantiam, divinam & miraculo proximam redemtionem, in justissimorum persecutorum vestrorum confusione, iter hucusque promotum feliciter, adventum vestrum, Magnificis, Ampliss. Proceribus nostris, Civibus universis nobisque exoptatissimum, præsentiam venerabilem, quæ multorum nobis documentorum feracissima erit, lætabundi & gestientes toto pectore nostro gratulamur. Sicut antehac cum flentibus vobis flebamus, & miseriæ vestræ communis nobis sensus fuit, ita nunc cum gaudientibus vobis gaudemus, & lætitiae vestræ communis nobis sensus est. Seculum integrum, & quod excurrit, elapsum est, ex quo Ecclesia nostra Tigurina, quam inde a Reformationis tempore præ multis aliis Deus ineffabili gratia prosecutus est: nec non τιμιώτατος ejusdem antecessor & reformator vestris quoque tum ecclesiis notissimus Bullingerus ὁ Μαραγίτης simili fe-re modo flagrante persecutione Mariana exules Anglos Episcopos tota urbe celeberrimos exceptit, & cum iisdem hospitalitatis tesseram sincere & fideliter communicavit. Eadem fide & sinceritate vos נאלה יהוה, liberati & asserti Domini excipimus: Vobis totos nos consecramus, animos devotos, voluntates propensas, studia & obsequia addicta, hospitia, mensam nostram, quo-
usque

usque commoda vestra ferent, denique hospitalitatis nostræ officia universa offerimus. Offerimus imprimis piarum precum συναγωνισμον, Deum jugiter & αδιαλειπον in vota vocaturi ardentina, ut misereatur Zionis vestrae, fracturas ejus potenter & gratiōse sarciat, Ecclesias vestras desideratissimas vobis, & vos desideratissimos illis restituat, πύρωσι illam ignitam & tot fidelium probationem ad lætam tandem Catastrophen perducat, hostibus vestris & Domini nostri Jesu Christi, siquidem fuerint αθεράπευτοι καὶ ανίστοι, incurabiles & insanabiles, calicem indignationis suæ, & plenum cramate propinet, cuius improbi illi terræ feces exhaustant, inebrientur, cadant & vomant, neque a facie gladii resurgent, quo & ipsi intelligent Θεὸν & μυκητίζεσθαι, illusionem ejus non pati, quin potius Deum esse bonum Israëli, & eos, qui vos tetigerunt, tetigisse pupillam oculi sui. Hæc affectus erga vos nostri pia & candida est testimonio: hæc summa votorum nostrorum, quæ exaudiatis, qui sedet ad dextram Patris, & pro nobis contra mundum, Satanam & Anti-Christum intercedit ἡμῖν noster, Jesus Christus, communis pretiosæ fidei nostræ princeps & consummator unicus.

Ad extremum, revocare hic in lucem, cui se plane subduxit, haud piget libellum, quo Christophorus Kleschius, miserandas calamitates eodem tempore verbi divini præconibus evangelicæ veritatis caussa in Scepusiaca Pannoniæ regione (Zipserland) a diris adversariis inflictas, memoriæ prodidit.

*Succincta papisticæ in XIII. Scepusiacis Hungariæ op-
pidis A. S. 1674. institutæ deformationis Enarratio M.
CHRISTOPHORI KLESCH, P. L. C. olim Ecclesiæ
in monte Georgii inter memorata, Polonicæ Coronæ op-
pignorata, XIII. Oppida Scepusiaca Pastoris, & XXIV.
an. Reg. Consist. Assessoris & Notarii, nunc exulis &
hospitis Jenensis. Jenæ, typis Gollnerianis. A. 1679.
in 4.*

Omnia in hoc mundo continua vicissitudine & miro gyro rotari versarique primævæ prævaricationis & humanæ perveritatis fructus est. Hinc nihil tam firmum ac stabile æstimari debet, quod non experiti queat mole sua ruinam. Quid ergo mirum, si quandoque Regnum, si Civitas aut Status præstina privetur prosperitate? Sapientis hic non est dicere: Non putaram! Tempore enim Pacis de Bello, Libertatis de Jugo, Abundantiæ de Egestate, & ita perpetuo de secutura mutatione provide cogitandum est. Non fuisset ita horrenda in Hungaria Deformatio tam deformis, si tempestive malum hoc fuisset prævisum. Revidendum jam erit pone, posteaquam egregia facinora me eo inducunt invitumque invitant, ut dulcissimæ meæ Patriæ, florentissimi inter Europæa Regni, faciem nigro obvelatam & involutam peplo in literatissimo hoc Germaniæ Theatro peregrinus sistere & imprimis ultimum Papisticæ in XIII. Oppidis Scepusiaciæ Reformationis processum Sacrique Ministerii totale ex his oris Exterminium, ut vivam finalis iræ Draconicæ σκιαγραφίας, producere in apricum cogat.

Vos Auditores omnium Ordinum spectatissimi, huc vertite Vultus, Aures & Animos, submisæ

mis̄e contendō. Non abs re erit, sepositis pa-
rumper antiquis Monumentis, Tragicum Seculi
noſtri Casum volvere & revolvere. At non ſoli-
tum & exactum totius in Regno geſtæ Rei mo-
numentum & in eo condendo indulcoratæ facun-
diæ condimentum vel cujuscunque deſiderii
complementum vobis promittite, quin potius
Historico quodam ultimæ in Hungaria Perſecutio-
nis, brevi quidem perspicuo tamen, Compendio
contenti, Relatori, devoto Veftri Cultori humil-
limis Deſideriis follicitatam obferre benivolentiam.

Speculum vero, Auditores candidi, elucidatius
vix inveniri licebit, quod faciem ſub conclama-
tis his afflictissimæ Hungariæ Motibus lugubrem
avidō Spectatori repræsentare queat, quam Tragi-
cus Papisticæ in Scepusiensi Comitatu Deformati-
onis Actus. Omnia jam occuparat Romani Cleri-
rabies, cum noſtra XIII. Oppida ferirent ſpicula.
Nec poterant Perſecutores citius obtinere quic-
quam, ob Polonici Magistratus, cui pignoris vi-
gore ac jure ſubjacent, Potestatem & in defenden-
dis ſubditis hactenus egregie manifestatam Dexte-
ritatem, cujus Mandato publico ad Judicium Po-
loniense, per Canonicos & Regios Homines, ut
vocant, personaliter citati, ſub Pœna Capitis &
Confiſcationis Bonorum comparere prohibebe-
mūr. Verum debile hoc, cui tum innitebamur,
fulcrum erat ſpēque levis & brevis, quæ mox
expertos edocuit, non eſſe bonum confidere in
Principibus. Niſirum paucioribus intenti Evan-
gelicæ Veritatis Hostes acriori Impetu & immani-
ori auſu prædæ inhiare, Consiliis contractis in
unicam tractus noſtri metam vires fraudesque di-
rigere

fugere poterant. Et quia non animarum salus,
sed Sedi Romanæ gratificandi & vanæ gloriæ
studium divitiarumque insatiabilis cupidus stimulis
erant Episcopalium sudorum, facile animadver-
tere licuit, amoenissimam & fertilissimam hanc
terram Scepusiacam non diu fore tranquillam.

Protrahitur hic Comitus noster inter tredecim
Regno orientales vel superiores pulcherrimus &
nunquam satis deprædicaadus, ad septem fere
Millaria Hungarica longitudine, & ultra octo la-
te expanditur. Hem! intra tam exiguum spatum
quot supremi Evergetæ munera! Quam grata &
saluberrima hic aëris temperies! Quot Campo-
rum jam in planitiem jam in colliculos se exten-
dentium Jucunditates? Quot agrorum & horto-
rum prægnantium ubertates & voluptates! Quot
montium & nemorum, muri ahenei instar jura-
tum Christiani Nominis hostem ab incursionibus
arcentium, commoditates! Quot scaturiginum
& fontium ex imis terræ visceribus per metalli-
ficos canales & anfractus, in præaltis rupibus
illic, hic in radice arenosa, propullulantum, flu-
viorum & rivorum ex sylvis in prata se diffun-
dentium & alluendo necessestati publicæ servienti-
um, Stagnorum, Lacuum, Piscinatum, Acidu-
larum ac Thermarum, sapore, odore & valore
variantium raritates & salubritates! Quot Forta-
litiorum, Arcium, Civitatum, Oppidorum &
Pagorum populosissimorum & arcta serie quasi
concatenatorum, ac, quod præcipuum est, Ec-
clesiarum pulchre sumtuoseque constructarum &
sancte instructarum pretiositates! Quæ, qualia,
quantaque in his omnibus florum, herbarum-

que, frugum fructuumque, lapidum, metallo-
rumque, piscium rari variisque generis, pecu-
dum pecorumque, avium ferarumque, homi-
num ordinumque, nobilitate, religiositate ac
pietate, simplici candore & integritate, libera-
litate, fidelitate, humanitate, laboriositate cæ-
terisque Virtutibus celebratorum, thesauri ito
miracula!

Prodi, mi CARPATHÆ, saxoso tuo & nivoso
culmine, cano semper vertice, Scriptoribus
jam antiquitus celeberrime, prodi mons altissime,
ditissime, rarissime, & admitte in TE contermi-
næ Poloniæ Cracoviam usque versus Septentrio-
nem, Liptoviensis Comitatus versus occasum,
Gömeriensis vero versus meridiem, & Sarossien-
sis versus ortum, & hucusque Scepusiacarum De-
liciarum Spectatores & Admiratores!

Scilicet hæc fortia erant Argumenta, quibus
acti in extrema ferebantur nostri Insidiatores. Ni-
hil hic temporis, nihil laboris intermissum, quo
Magistratus noster allici & ad desideria eorundem
pertrahi poterat. Miris enim artibus & argutiis
heroici, præsertim bellicis intenti Curis, animi
occupantur quandoque, & speciosis prætextibus
seducti eo per Clerum pertrahuntur, ut putent,
se necessarium & Deo gratum præstare cultum,
si Episcopis in omnibus obsequia præstent.

Obtinebantur tandem Polonici Commissarii,
qui prius templum Olaffiense, (per varias impe-
tiones hactenus tentatum, & Pastore suo ordina-
rio legitimoque in Cassoviensem Custodiam ex Pa-
rochiali

rochiali æde violenter abrepto orbatum,) occupant, Sclopetarios centum hinc inde Parochias custoditum disponunt, oppida peragrant, Calices & Veste in Templis cunctaque Ornamenta Ecclesiastica revident & annotant, cuivis Pastorum arrestatorium in Persona & Rebus omnibus Mandatum prælegunt, postmodum novo Edicto ad Judicium Waralliae, d. 30. Aprilis St. N. initandum, delegatorium, severissime citant convocantque. Hic suspitorum tantum locus esto. Vix enim verbis proferre & recensere licebit Injuriarum farraginem. Proh! impudentem & maleficiatam Actoris Linguam! Eheu! impatientes ægreque Innocentiam nostram responso condigno declaratam ferentes Judicum aures! Ah! sequorem justo processus modum Decretumque inauditum.

Adesse ac prodire jussi primo termino omnes simul tam in officiis constituti adhuc, quam etiam Exules in XIII. oppidis hospitati, nomina nostra singuli profiteri cogimur, ad litterarum celebris cuiusdam Nobilis jam dudum demortui productarum paria, quibus inter cæteros etiam Lublovensis in Comitatu nostro Tractus ad bellicorum consiliorum participationem invitatur, complicatis in rebellione incusamur, Commissarii vero utriusque partis & Delegati ad confirmationem ac executionem sententiæ contra Nos in Judicio Ponensi propter nostram emansionem seu intermissam comparitionem (quæ tamen Nobis publice Magistratus Edicto demandata erat) jam latæ, qua nominetenus proscripti patria cedere jubemur, urgentur & sollicitantur. Audiisses hic Nos Deum omniscium Testem invocasse, & ad

conscientiae illibatae fidem provocasse, atque unanimi ore, flexo poplite, eaque, qua pars est, observantia obsecrassae, ne talia Nobis imputentur, siquidem nihil plane de his litteris constet, multo minus de aliquo contra Magistratum & supremam potestatem molimine; sed frustra. Rejiciuntur nostrae excusationes & responsa, intercipiuntur verba, suspectae redduntur locutiones, stylus minus procuratorius nec ad forum hoc quadrans proclamatur, insperguntur minae, nisi vel plane taceamus vel Procuratorem idoneum procureremus, qui juxta articulorum legumque patriarum tenorem officium respondendi subeat, animadversionem severissimam Nos vix evasuros. Inde spatum tridui nocti, diffundimur in Comitatus partes per allegatos & Epistolia, sedulo Promachum Juridicum quæsituri. Sed nec licuit desideratum invenire, præclusis undique per clandestinam, ut demonstratum publice dedimus, Episcopi seu potius Præpositi Scepusiensis inhibitionem viis, nec tandem certas ob causas procuratorio modo innocentiam nostram defendere consultum fore æstimavimus. Reduces igitur exponimus defectum, & ne deesse Nobis videremur, animi mentem scripto brevi declaramus, quod innocentes ad Principem nostrum Illustrissimum confugere, Ejusque innatae & hactenus satis probatae Clementiae, post DEUM, per Legatos explorandæ & implorandæ, Nos submittere velimus.

Atat nunc, non quod pueri in faba, se inventisse rebatur actor, quin protinus instat, clamat & acerrime judicium petit, ac sententiam feren-
dam

dam urget, eo quod declarationis Projecto caussæ nostræ diffidamus, nulla Nobis verborum priorum interpretationis facultate relicta. Bone DEUS! confugere ad legitimum Magistratum, Ejusque fidere antiquæ & probatæ Clementiæ, his hominibus, tam sancte, scilicet in honorem Magistratus intentis & vigilantibus, est perduellionis reum se prodere. Accesserunt specialiora contra Nos testimonia e schedio oblongo & aliquot sigillis munito prælecta, duodecim nostrum in castris Hungarorum fuisse, quemvis auditores suos ad contributionem æris pro rebellibus colligendi commovisse, conventicula contra suam Majestatem instituisse, addita tamen hac clausula: Quid locuti sint, nescio. Egregii sane testes, quorum nec nomina rescire, nec subscriptionem conspicere, nec præsentiae copiam habere poteramus, utut quam avidissime unum ex his desideratum fuerit. Erant actori sat authentici, quorum productione opus non esset. Postquam igitur recendentibus Nobis diu multumque delibera- turn fuisset, intromittimur ad decisionis promulgationem, qua tanquam complices rebellionis a cathedris & omnibus Ministerii actibus arcemur, & e Regno proscribimur, reservata tamen rigoris hujus relaxatione, quod si reversalibus certis subscribere non renueremus, sed exemplo aliorum nos accommodaremus. Occasionem hanc nacti terminum petimus, & exemplar subscribendarum, præservata tamen intentione, nos sub hoc spatio media demulcendi Principem adhibere & tentare posse. Verum quia producta prius obligatoriarum formula, quæ respective tolerabilior erat, ob factam duris & conscientiam strin-

gentibus phrasibus depravationem, admitti non posset, nostrum etiam exemplar correctum, & nominibus plerorumque ac sigillis roboratum quoad singula pro palato Aucupis haud esset, rejicit illud effluxo termino & apud Principem nostrum Nos contumaciæ arguit Episcopus membratus, & quod protrahendo negotium formulasque præscribendo tergiversemur ac ita inclutæ Sedi Judicariæ illudamus, incusat, & immutabilis decreti executionem urget monetque, ut bona nostra confiscentur, & personæ proscribantur. Advolat illico mandatum rigorosissimum, cui implendo sedulo insistitur, mobilia & immobilia nostra fisco adjudicantur, equi & pecora abiguntur, frumentum avehitur, cætera omnia consignantur & venum exponuntur. O ! inconsuetam hactenus, realem tamen & nobis minus gratam nec approbandam μείζωσιν ής ἀλλο γένος. Non licet alias sic philosophari. Ast multo intolerabilius erat denuo mandata Nostri intra quindenam determinata exterminatio. Proh ! Sortem dirissimam ! Tristissimum Spectaculum ! Hic templo ultimis precibus ad altare valedicentem Pastorem circumstant miseræ oviculæ, & balatu suo ac ejulatu locum sacrum implet; ibi convolant in Parochiales ædes solatia ferentes & quærentes, viatica, affectus intimi tesseras, παδδύναμιν sponte fundunt, tandem primarii cives currui insidentes & equis una cum pedestri copia, armati fere ad quatuor Milliaria plerique itineris Comites & propter minas Adversariorum Custodes se adjungunt, mulierculæ, virgines, puellæ puerique in campos diffusi & vicos, aëra clamore perstrepunt, lacrumis madent, manus, sedes & vestes discedentis

dentis confessarii sui arripiunt & osculantur, signisque omnivariis dolorem & amorem suum contestantur & manifestant.

Vale, o mea cohors, dilectæ animæ, Valete!
Valete, omnes Spiritus Sancti regimini & divinæ tutelæ amandati, Valete!

-- IMUS eheu! inter tot singultus & querelas! --

-- IMUS vix spirantes, & quasi in Ecstasi constituti. --

-- IMUS non modo de nostra, sed & derelictæ plebis

futura sorte maxime solliciti, ne immanem violentiam miseri nostri auditores experiantur, ab ipsis quibusdam sanioris mentis Catholicis minus probatam, qua jam in pagis, Panem Eucharistiæ destinatum invito ebriorum ori intrudendo, profugos prosequendo, verberibus ad sanguinem usque excipiendo, carceri injiciendo aliisque Genio Romano consuetis sevitiae generibus, Rusticos ad Professionem suam Plebani adegissent.

Imus ad Arcem Lubloviensem, prius Dominis Commissariis Partis nostræ Polonicæ valedicturi, qui etiam non modo honestas dimissionales, liberam per Poloniæ Regnum sternentes viam, benigne concedunt, sed & egregii testimonii loco his verbis nos comitantur: Habemus condolentiam cum Vestrī Dominationibus & fatemur Easdem esse innocentissimas, sed hoc tempore aliter fieri nequit. --

.. Imus tandem trans regni Nostri terminos & ita
Proh! Patriæ FInes, fœCVnDa reLInqVIMVs
ArVa!

Imus per Sarmatiam, Borussiam aliasque Pro-
vincias,

quocunque feramur, experturi illud Poëtæ:

Est miserum amissa Patria Domibusque vagari,
Et dubiam querula quærere Sorte flipem.

Curat Nemo vagos & lædere Nemo veretur,
Non Exul Curæ creditur esse DEO.

Verum quo rapior? Curæ sumus omnino Ter
Optumo Maxumo Ecclesiæ Protectori & rerum
nostrarum accuratissimo Observatori ac Modera-
tori. Quantumvis enim & repletam scelerum
Hungaricorum mensuram tantam mutationem im-
miserit & hostium furores grassari hactenus permi-
serit, tamen scimus, quod non modo sub ipsa
afflictione misericordiæ suæ memor justitiam tem-
perare, sed & tempore suo finem lucui impone-
re, eundemque in gaudium conversis convertere, ac
flagellum igni destinare soleat fidelis & benignissimus
Castigator. Faciant igitur bene profundam soveam
adversarii, ipsi incident. Pœna talionis digni
mensuram repletam, imo superabundantem ex-
spectent. Tyranni quandoque morti viciniores
revocantur ad vitam, & acerbioribus diuturnio-
ribusque asfervantur tormentis, ut & in hoc se-
culo justitiæ divinæ sint publicum documentum.
Furiis agitatos horrendis quosdam legimus. He-
rodes veribus acerbissime corrosus superbiae &
ferociæ meritos dolores cum extrema ignominia
conjunctos cæteris persecutoribus prædicit. Per-
pendant

pendant & Noſtri exturbatores, Romani Clerici, quod nondum omnium dierum ſol occiderit. Solet omnino tarditatem gravitate pœnæ compenſare juſtissimus Judex. Huic omnia committentes, calidisque calamitatem noſtram involutam preci- bus in ſinum Clementiæ ſuæ rejicientes, ſperamus credimusque, quod mali nihil permittat, unde non aliquid boni queat elicere. Oppido quam eleganter Lipsius: Deus non defert ſuos, ſed ab- ducit a loco, ut ad meliorem reducat, & objicit ſæpe non ſperata. Sic mirabile eſt, quod a ſcor- pio iictis accidit. Etsi enim vulnus hoc valde pe- ricolosum fit, tamen ſi tempeſtive adhibitis re- medijs, qui eo laeti fuerint, curantur, hunc fru- etum & ſecuritatem inde reportant, ut poſt a Ve- ſipibus & Crabronibus aut Apibus, ſicut experien- tia docuit, nunquam feriantur. Usque adeo nul- lum eſſe tantum incommodeum ſolet, quod non commodeum aliquod habeat adjunctum. Eodem modo perſecutoribus fidelium evenire ſolet. Nam dum maxime vi & dolo illis nocere fatagunt, ni- hil aliud efficiunt, quam ut commoda & hono- res, ſalus & incolumitas ipsorum in hac umbra- tili pariter & futura vita æterna promoteantur. Igitur ut diligentibus DEUM CUNCTA CON- DUCUNT! quo ſymbolico meo lemmate ex Rom. VIII: 28. ſæpius erigor, ita & hæc Exilii humani παθήματα, ſint auxiliī divini μαθήματα, hæc fata provocent vota, hæc adverſa pœnitentiam, patientiam & perſeverantium operentur, & accelerata Cataſtrophe in exoptatum gaudium conversa faciant

EXULANTES EXULTANTES!

Dixi.